

*Марія Барна, завідувач кафедри педагогіки
КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти» , к.п.н, доцент*

***До нового 2016-2017
навчального року!***

«Від освіти знання до освіти компетентності»

З вступом на посаду нового міністра освіти Лілії Гриневич робота з реформування української освіти стала більш конструктивною. У контексті майбутніх змін середньої освіти міністр постійно наголошує на тому, що **«діти мають здобути в школі уміння і компетентності XXI століття, які узгоджені країнами Європейського Союзу і які потрібні сьогодні сучасному українцю. Окрім знання рідної, державної та іноземних мов, інформаційних технологій, вміння критично мислити, аналізувати, працювати в команді, мати навички фінансової грамотності і підприємництва, нашим дітям потрібна освіта для життя. І це головна мета нової української школи»**.

За 4 навчальні роки, починаючи з 2012-2013 н.р., два рази розвантажували програму початкової школи: у 2015 та 2016 роках, а, отже, потреба привести змістову і результативну частини програми у відповідність до вікових особливостей дітей була очевидною! І, якщо у 2015 році ці зміни у програмах можна назвати «косметичними», то у 2016 році їх, напевно, треба вважати «революційними», адже і педагоги, і громадськість відзначають, що нарешті насправді вдалося програми і оновити, і осучаснити ,

«Схвалені Колегією МОН 13 оновлених навчальних програм для 1-4 класів розміщені у відкритому доступі на сайті Міністерства освіти і науки України. Вчителі, батьки та усі бажаючі можуть ознайомитись з програмами за посиланням:

<http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/pochatkova-shkola.html>

“ За оновленими програмами для 1-4 класів діти навчатимуться вже з 1 вересня. Для нас було критично важливим встигнути оновити програми для початкової школи до початку нового навчального року. Це оновлення – лише перший крок. Наступного тижня МОН презентує Концепцію нової української школи. Передбачені нею зміни будуть системно запроваджуватись з 2018 року. Але діти вчаться вже зараз, вони не можуть чекати. Тому оновленням програм початкової школи ми показуємо напрям змін”, - зазначив заступник міністра освіти і науки України Павло Хобзей.

На наступному тижні у відкритому доступі також з'являться затверджені зміни до орієнтовних вимог до оцінювання навчальних досягнень учнів та методичні рекомендації до оновлених програм. Вони передбачають зміни підходів до оцінювання та педагогічну свободу вчителя».

(посилання

:

<http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2016/08/11/zatverdzheni-kolegiyu-mon-onovleni-navchalni-programi-dlya-1-4-klasiv/>)

Отже, можна стверджувати, що оновлені програми – результат безпрецедентного до цього часу в українській освіті публічного обговорення (спільний проект Міністерства освіти і науки України, освітньої платформи EdEra за підтримки фонду «Відродження»), в якому у першій хвилі 2363 користувачів опублікували 5356 коментарів, а у другій - 1652 дописувачі написали 2880 коментарів! Визначені МОН України модератори разом з членами відповідних робочих груп впродовж двох місяців напруженої роботи аналізували, узагальнювали пропозиції, зауваження, рекомендації дописувачів, доповідали про внесені зміни до програм на трьох проміжних засіданнях робочих груп у МОН України (останні засідання відбулися у період з 18 – 22 липня за участю заступника міністра освіти П.Хобзея, провідних спеціалістів МОН України та наукових консультантів від АПН України), робили відповідні правки. МОН України в свою чергу подавало оновлені

програми для незалежної експертизи і лише після того 4 серпня 2016 року вони були схвалені і затверджені Колегією МОН України ([засідання Колегії Міністерства освіти і науки України](#) **3** короткою презентацією можна ознайомитись [за посиланням](#)).

Тепер слово за вчителями, адже осучаснений зміст треба подавати дітям з використанням сучасних інтерактивних технологій та методик! Ось тут процес може бути болючим : і для учнів, і для вчителів, адже шкільні підручники насправді залишилися ті ж самі, що були: переобтяжені зайвою інформацією, затеоретизовані, з технічними і фактичними помилками тощо (нові державні стандарти, навчальні плани , програми і шкільні підручники МОН України планує вводити поступово, починаючи з вересня 2018 року , після прийняття Закону «Про освіту» і Концепції нової української школи).

Заміна наявних шкільних підручників для учнів 1-4 класів на нові у зв'язку з оновленням програм НЕ ПЕРЕДБАЧАЛАСЯ, про що і міністр, і заступник міністра освіти України неодноразово заявляли на нарадах, семінарах, робочих зустрічах, конференціях , у різного роду ЗМІ. Цього можна було очікувати, оскільки створення і друк підручників – це тривалий процес, а в грошах - продукт виробництва не з дешевих. Але це проблема всієї України, а не лише Львівщини.

Як бути вчителям? По-перше, організовувати навчальний процес без домашніх завдань для учнів 1 класу, а для учнів 2-4 класів – домашні завдання мінімізувати, Я думаю, що у методичних рекомендаціях, які готує МОН України разом з АПН України щодо організації навчального процесу у 2016-2017 навч. році, , ці моменти будуть прописані відповідним чином.

По-друге, передбачається, що на платформі EdEra , а згодом і на спеціальному сайті МОН будуть розміщуватися відеоролики та інші навчально-методичні матеріали на допомогу вчителям, учням, батькам у вивченні того чи іншого предмета.

Опис ключових змін в оновлених програмах можна прочитати за посиланням [.https://onedrive.live.com/view.aspx...](https://onedrive.live.com/view.aspx...)

Щодо хрестоматії з літературного читання. Зі слів міністра освіти Лілії Гриневич, за зекономлені кошти від друку підручників вони планують надрукувати хрестоматії (серія «Шкільна бібліотека»), адже з програм з літературного читання (2-4 кл.) вилучено досить значну кількість нецікавих для дітей, застарілих за змістом творів радянських письменників, а додано в програму дитячі твори сучасних авторів, наприклад **« у 2 класі до кола читання включені імена** Сашка Дерманського, Володимира Читая, Ніни Найдич, Володимира Верховеня, Ігоря Січовика, Мар'яни Савки, Наталки Поклад, Лесі Ворониної, Марини Павленко, М.Солтис-Смирнова (всього додано 10 імен авторів, вилучено – 11).

У 3 класі до кола читання включені імена Зірки Мензатюк, Сергія Гридїна, Олеся Ільченка, Леоніда Шияна, В. Голобородька, Іана Вайброу, К.Коллоді, Нузета Умерова, Дж.Стронга (всього додано 9 імен авторів, вилучено – 30, оскільки у 3 класі було найширше коло читання).

У 4 класі до кола читання включені імена А.Давидова, М.Чабанівського, О.Іваненко, А.Усачова, А.Куркова, Катерини Штанко, Тетяни Луцькової, Богдана Жолдака, В.Рудківського, Д.Білоуса, В.Лучука, А.Костецького, І.Кульської, О.Сенатович, Л.Забашти, Роальда Дала, Пауль Маар, Марії Паар (всього додано 18 імен авторів, вилучено – 8)». *(Пархоменко Н.Є. Опис ключових змін до проекту оновленої програми з літературного читання, освітня платформа EdEra)*

Оскільки я була модератором з **розвантаження програми з математики**, то хочу звернути увагу вчителів на те, що в програмі більш явно відобразився **принцип «ножиць»** або «міні-максу»: деякі теми уводяться з метою пропедевтики, але вимог до їх засвоєння немає, – це означає, що відповідний матеріал розглядається, але не оцінюється; або за потреби учитель певний зміст може подати глибше, а перевіряти – лише обов'язковий мінімум. **Тобто закликаємо вчителів зіставляти ліву і праву колонки програми. Це особливо важливо з огляду на те, що**

розвантаження програми з математики відбулося переважно за рахунок суттєвих змін у вимогах до засвоєння змісту.

А тепер про найбільш важливі зміни у новій редакції програми з математики:

У 1 класі табличне додавання і віднімання у межах 10 учні засвоюють на рівні навички. Це досягається через дотримання вимоги «виконує арифметичні дії додавання та віднімання чисел на основі знання складу числа, порядку чисел у натуральному ряді, переставного закону додавання, взаємозв'язку додавання і віднімання»; не акцентується увага на заучуванні табличних випадків, оскільки на цьому етапі важливіше сформувати прийоми обчислень, ніж вдаватися до механічного запам'ятовування. Це основна тема 1 класу, отже на неї відведено найбільше часу, якого достатньо для засвоєння таблиць. Між тим, таблиці додавання та віднімання чисел у межах 10, як зміст навчання залишились, оскільки вони дають дітям можливість, наприклад, прослідкувати залежності між компонентами і результатами дій.

У 1 класі порозрядне додавання і віднімання двоцифрових чисел у межах 100 без переходу через розряд обмежується розумінням сутності прийому, тобто вимогу «виконує обчислення з опорою на зразок» вилучено. Це означає, що вчитель пропонує учням спільно з ним виконувати додавання та віднімання в межах 100 без переходу через розряд, але не змушує виконувати роботу самостійно.

Одним із найсуттєвіших результатів **у 2 класі** залишається сформованість **обчислювальної навички додавання і віднімання чисел у межах 100**. Що стосується вивчення таблиць додавання і віднімання з переходом через десяток у межах 20, то застосовано такий самий підхід, як до вивчення таблиць у 1 класі – вони засвоюються впродовж тривалих практичних вправ, ми формуємо прийоми обчислень, виконуємо обчислення різними способами для того, щоб учень обрав найзручніший для себе спосіб, а не тренуємо механічну пам'ять.

Такий самий підхід реалізовано й до вивчення **таблиць множення і відповідних випадків ділення**: засвоєння суті

арифметичних дій; переставного закону множення, взаємозв'язку множення та ділення; окремих випадків множення та ділення на 1 та 10, ділення рівних чисел. Це дає можливість учням застосовувати різні способи відтворення результатів таблиць множення. У вимогах в 2 класі зазначено, що дитина на цьому початковому етапі **знаходить результат табличного множення чисел 2–5 зручним для себе способом** – замінивши, наприклад, добуток сумою однакових доданків, або використовуючи попереднє чи наступне значення таблиці, виконуючи послідовне множення, або по пам'яті – хто як може, але обов'язковою умовою є розуміння сутності дій. Результати множення **чисел 6–9** й відповідних випадків ділення учні знаходять з опорою на таблиці. У такий спосіб «заплановано» розтягнення у часі вивчення табличного множення та ділення: в результаті багаторазових вправ і розв'язування сюжетних задач досягаємо мимовільного запам'ятовування табличних результатів.

У **3 класі** вивчення **таблиць множення і ділення** доводимо до рівня **обчислювальної навички**.

Щодо змістової лінії «Сюжетні задачі». До змісту навчання в **2-му класі** повернуто тему **«Обернена задача (ознайомлення)»** для полегшення розуміння способів знаходження невідомих компонентів віднімання, проте, не передбачено жодної вимоги до рівня засвоєння учнями цієї теми.

У програмі ще більше акцентовано увагу на виконанні **практичних завдань**. Наприклад, вимога до теми «Усна і письмова нумерація чисел у межах 100» звучить так: «утворює числа 11-100 з десятків та одиниць при виконанні практичних вправ (з використанням паличок, намистинок тощо)»; під час вивчення **величин** акцентовано на використанні знань про вивчені величини при розв'язуванні практично-зорієнтованих задач.

У **нинішній ситуації** **просимо вчителів осмислено прочитати програму, зіставити зміст і вимоги з матеріалом підручників, зробити висновок про наявність або відсутність необхідного, самостійно скласти календарний план на основі програми.**

Яким чином планується підвищення кваліфікації вчителів?

І знову цитата : «Якщо не намагатись осучаснювати процес викладання відповідними методиками компетентнісного навчання, тоді справжніх змін не відбудеться, – *зауважила міністр.* – Ми запланували, щоб інститути після-дипломної освіти зорієнтували свої курси на презентацію методик компетентнісного навчання. Окрім того, на платформі EdEra ми, крім оновлених програм, будемо поступово викладати навчальні матеріали, а також короткі відео-уроки для вчителів, де презентуються методики компетентнісного навчання».

Завдання зрозуміле, але для нашого інституту, нашої кафедри не нове, оскільки ми вже майже 10 років на курсах підвищення кваліфікації вчителів початкових класів навчаємо їх оволодівати сучасними інтерактивними технологіями і методиками компетентнісно орієнтованого навчання (спецкурс «Навчання , орієнтоване на результат. Цільова орієнтація процесу навчання», «Активні та інтерактивні методи навчання», «Навчання, орієнтоване на результат. Реалізація запланованих навчальних цілей інтегрований підхід» та інші спецкурси у цьому контексті. Науково-педагогічні працівники кафедри разом з активними, творчими методистами з початкової освіти РМК та високопрофесійними вчителями початкових класів впродовж останніх 4-ох років максимально забезпечують учителів відповідним навчально-методичним інструментарієм для підготовки і проведення уроків, а саме: календарно-тематичним плануванням, методичними розробками уроків, хрестоматіями з літературного читання для 2-4 класів, матеріалами газети «Колосочок», орієнтовними контрольними роботами, завданнями для ДПА тощо , які розміщені на сайті ЛОІППО і є у вільному доступі.

Останні 4 роки працюють і творчі майстерні з подібною тематикою, члени яких є подальшими промоторами змін у своїх містах і районах. З огляду на це і в цьому навчальному році ми

разом з методистами початкової освіти рай(міськ)методкабінетів, представниками громад в галузі освіти, членами творчих майстерень та інших творчих динамічних груп працюватимемо над тим, щоб максимально донести до кожного вчителя сутність і важливість змін у переході **«від освіти знання до освіти компетентності»**.

.